

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

předmět

ETIKA

obor

Sociální pedagogika

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PŘEDMĚTU

Hodinová dotace přímé výuky: 10 hodin

Hodinová dotace samostudia: 16 hodin

Zařazení předmětu: 4. semestr

Prerekvizity: -

Pravidla komunikace s vyučujícím: Komunikace s vyučující je možná několika cestami: osobně vždy v době řízených konzultací v průběhu semestru, osobně také v době pravidelných konzultačních hodin každý týden a prostřednictvím fakultního e-mailu kdykoliv.

ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

Předmět seznamuje se základními pojmy a kategoriemi z etiky, jejich historickými a filozofickými základy a s praktickou aplikací etického myšlení v rámci pomáhajících profesí.

CÍLE PŘEDMĚTU:

Student se naučí promýšlet probíraná témata v praxi, reflektovat své vlastní postoje a hodnoty v konkrétních situacích a využívat různé cesty k řešení vznikajících etických problémů.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Úvod do etiky, etymologie pojmů. Předmět a objekt etiky jako speciální filozofické a antropologické disciplíny. Vztah etiky k dalším vědám.
2. Základní pojmy a kategorie – etika, morálka, moralita, svědomí, dobro a zlo, čest, účel, svědomí, spravedlnost, aj.
3. Stručný přehled etických koncepcí a teorií. Soudobé etické teorie.
4. Morálka a morální regulace chování. Základní morální pojmy a kategorie. Autoregulace chování a morální výchova. Morální ctnosti a problém svědomí.
5. Společnost a mravní normy. Lidská práva, hodnoty ve společnosti, sociální spravedlnost, sociální stát, sociální politika.
6. Morálka a právo, etické kodexy v lidských společenstvích. Význam etického kodexu v praxi, diskuse nad etickými kodexy.
7. Etika ctnosti, hodnoty a hodnotová etika. Hodnoty a profesní etika. Hodnoty v pomáhajících profesích, hodnotové orientace, typologie hodnot v sociální práci a ve výchovném procesu.
8. Etická zodpovědnost jako součást profese. Zodpovědnost vůči sobě, profesi, klientům, kolektivu a společnosti.

9. Etika výzkumu a práce s daty v sociálních vědách a v práci s klienty.
10. Etická rozhodnutí, etické principy. Etická dilemata a možnosti jejich řešení.
11. Příklady eticky orientovaných situací v pomáhajících profesích – důstojnost, soukromí, práva klienta, informovaný souhlas, hodnoty klienta versus hodnoty pracovníka, profesní vztah a jeho limity, úcta k životu, ...
12. Etické problémy a dilemata v praxi.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

1. ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. 2., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2001. 292 s. ISBN 80-200-0917-5.
2. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, 262 s. ISBN 978-0-495-50633-1.
3. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
4. KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 216 s. Studijní texty; sv. 33. ISBN 80-86429-35-0.
5. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. 183 s. ISBN 978-80-89271-85-6 (brož.).
6. NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 331 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-92-X (brož.).
7. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Etika: výběr textů k interpretaci*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 180 s. ISBN 978-80-7435-061-0 (brož.).
8. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Etika: [přehled etických teorií]*. Vyd. 4., upr. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7041-575-7 (brož.).
9. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. 4. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 54 s. ISBN 978-80-7041-309-8.
10. SERCOMBE, Howard. *Youth Work Ethics*. London: Sage, 2010. 181 s. ISBN 978-1-84787-604-1
11. VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 203s. ISBN 978-80-7435-257-7

DOPORUČENÁ LITERATURA

12. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie - záhada života a smrti: léčení mravností*. Praha: GEMMA89, 1995. 284 s. ISBN 80-85206-06-4.
13. BLÁHA, Arnošt Inocenc. *Ethika jako věda: úvod do dějin a teorie mravnosti*. Brno: Atlantis, 1991. 102 s. ISBN 80-7108-023-3

14. BRÁZDA, Radim. *Úvod do srovnávací etiky*. Praha: Koniasch Latin Press, 1998. 177 s. ISBN 80-85917-46-7.
15. BUBER, Martin. *Obrazy dobra a zla*. Olomouc: Votobia, 1994. 129 s. ISBN 80-85885-17-4.
16. FROMM, Erich. *Mít nebo být?*. Vyd. v tomto překladu 1. Praha: Aurora, 2001. 242 s. ISBN 80-7299-036-5.
17. GLUCHMAN, Vasil. *Člověk a morálka*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1997. 203 s. Studijní texty; sv. 7. ISBN 80-85765-95-0
18. JONAS, Hans. *Princip odpovědnosti: pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: Oikoymenh, 1997. 318 s. OIKÚMENÉ. ISBN 80-86005-06-2.
19. KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1976. 135 s.
20. KOHÁK, Erazim. *Člověk, dobro a zlo: o smyslu života v zrcadle dějin (Kapitoly z dějin morální filozofie)*. Praha: Ježek, 1993. 271 s. ISBN 80-901625-3-3
21. Platón. *Euthyfrón, Obrana Sókrata, Kritón, Faidón, Kratylos, Theaitétos, Sifisté, Politikos*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2003. 558 s. Platónovy spisy; sv. 1. ISBN 80-7298-062-9.
22. POLLARD, B. J - MASNEROVÁ, Eva. *Eutanazie ano či ne?*. Praha: Dita, 1996. 210 s. ISBN 80-85926-07-5
23. RICKEN, Friedo. *Obecná etika*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. 165 s.
24. SPINOZA, Benedictus de. *Etika*. Bratislava: Pravda, 1986. 330 s.
25. WELSCH, Wolfgang. *Postmoderna: pluralita jako etická a politická hodnota*. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1993. 57 s. ISBN 80-901508-4-5.

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Úkolem studenta je prostudovat témata nastíněná v rámci řízených konzultací hlouběji prostřednictvím povinné a doporučené literatury. Podmínkou udělení zápočtu je zpracování seminární práce, která analyzuje, vyhodnocuje a zamýšlí se nad vybraným etickým problémem z praxe studenta, nebo nad takovým příkladem z praxe.

Téma č. 1:

Úvod do etiky, etymologie pojmů. Předmět a objekt etiky jako speciální filozofické a antropologické disciplíny. Vztah etiky k dalším vědám.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem úvodního tématu je získat představu o významu samotného pojmu etika, o předmětu a objektu etiky jako vědní disciplíny a jejím filozofickým kořenům, vztahu k antropologii a dalším vědám.

Způsob výuky: Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Etymologický význam slova etika
- Rozhodování v lidském životě
- Předmět etiky - morálka, normativní etika, metaetika
- Objekt etiky
- Etika jako praktická věda
- Etika a filozofie
- Etika a antropologie
- Vztah etiky k dalším vědním disciplínám

Klíčová slova:

etika – věda – praxe - rozhodování

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Pojem etika má svůj původ v řeckém slově „ethos“, které v češtině znamená zvyk, mrav, obyčej, příp. i zvláštnost... Jedná se tedy o nauku, která se zabývá správným (obvyklým) jednáním v lidském společenství. Vývoj etiky byl totožný s vývojem filozofie, mravné bylo tedy vše, co vedlo k lepšímu životu na tomto světě, a tak lze etiku vnímat jako praktickou filozofii reprezentující vztah člověka ke světu. Etiku lze definovat jako filozofickou vědu o správném způsobu života, vycházející z racionálních přístupů a snažící se nalézt, popřípadě i zdůvodnit, společné a obecné základy, na nichž morálka stojí. Etika je vlastně teorií morálky, tedy filozofickou disciplínou zkoumající morálku. Etiku lze rozlišovat dle řady hledisek na etiku autonomní, heteronomní, individuální, sociální, profesní,...

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. S. 21 – 23. ISBN 80-7254-329-6.
2. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. s. 6-9. ISBN 978-80-89271-85-6 (brož.).
3. RICKEN, Friedo. *Obecná etika*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s. 11 - 21
4. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Etika: [přehled etických teorií]*. Vyd. 4., upr. Praha: Gaudeamus, 2009. s. 6 - 7. ISBN 978-80-7041-575-7 (brož.).

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Stručně vysvětlete význam pojmu etika
2. Charakterizujte etiku jako filozofickou disciplínu
3. Vysvětlete následující pojmy – autonomní etika, heteronomní etika, individuální etika, sociální etika, profesní etika, bioetika, ekologická etika, informatika
4. Zamyslete se nad tím, jak se dotýká etika dalších humanitních věd – především sociologie, psychologie, pedagogiky
5. Formulujte svůj názor na potřebu orientace v oblasti etiky a etického myšlení u pracovníků v pomáhajících profesích

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Cílem tématu je představit základní etické pojmy a kategorie a uvést je do vzájemných souvislostí. Téma představuje jednotlivé pojmy také v jejich historické perspektivě s vymezením vývoje používání pojmů.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Etika,
- Morálka, mrav, mravnost
- Svědomí
- Dobro a zlo
- Hodnoty
- Morální ctnosti
- Spravedlnost
- Účel
- Čest

Klíčová slova:

etika – morálka – dobro a zlo - hodnoty

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Mezi základní pojmy etiky patří pojem morálka označující soubor uznávaných mravních norem vyplývajících z určitého chápání mravních hodnot, z jejich povahy a hierarchie. Morálka hodnotí lidské chování z hlediska dobra a zla, a to v porovnávání s lidským svědomím. Mezi další důležité pojmy patří mravnost, označující za mravné jednání člověka takové, které je ve shodě s jeho svědomím. Mravnost také souvisí s charakterem a s emocionální stránkou člověka. V morálce pak platí především symbióza tří pojmů „moci – umět – chtít“. Pojem moralita se pak týká svědomí člověka, jakožto morálně jednajícího subjektu, neboť měřítkem čistě morálního posuzování jednání člověka je právě jeho svědomí. Svědomí dává člověku schopnost morálně hodnotit své jednání. Svoboda člověka je pak ze své podstaty spjata s možností volby a tak i volbou mezi dobrem a zlem. Dobro znamená v obecné rovině vše dobré, hodnotné, kvalitní, prospěšné, skvělé či vynikající, žádoucí. Zlo pak

reprezentuje opak, tedy zlé a nežádoucí. S dobrem a zlem souvisí pak pojem hodnota, něco, k čemu směřuje naše snaha, co vede k našemu rozvoji.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. s. 21 - 51. ISBN 80-7254-329-6.
2. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. s. 6 - 20. ISBN 978-80-89271-85-6 (brož.).
3. NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 197 – 208. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-92-X

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vysvětlete pojmy uvedené v základních tematických okruzích.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 3.:

**Stručný přehled etických koncepcí a teorií.
Soudobé etické teorie.**

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je poukázat na historické filozofické kořeny etického myšlení a seznámit studenty s jejich základními přístupy a myšlenkami.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Předfilozofická, nefilozofická a filozofická východiska etiky v Indii a Číně
- Etické teorie Řecka
- Římské etické teorie
- Etické teorie středověku
- Renesanční etické teorie
- Novověké etické teorie ostrovní
- Novověké etické teorie pevninské
- Soudobé etické teorie

Klíčová slova:

etika – historie – filozofické myšlení

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Východiska etiky lze nalézt u řady starověkých civilizací, např. v indické a čínské společnosti. Od 7. stol. př. n. l. pak vzniká řecká filozofie jako filozofie přírodní díky zkoumání bytí a reflexi jeho podstaty. Zákony mravní jsou tytéž jako zákony kosmu. Mezi velikány filozofického myšlení patří např. Démokritos, Sofoklés, Euripidés, Sókratés, Platón, ... Filozofické myšlení této doby obsahuje řadu styčných, ale i rozdílných momentů (stoismus, epikurejská etika, atd.). Středověké etické teorie stojí na mravních principech křesťanství (Augustinus Aurelius, Duns Scotus, Tomáš Akvinský). Hlavním cílem renesance je emancipace člověka a jeho poznání. Mezi nové etické proudy, které se v této společenské situaci staly dominantní, patří hédonistická etika, návrat k prvotnímu křesťanskému asketismu a etika reformační. Etické teorie novověku, které byly rozvíjeny v Anglii a Skotsku, jsou postaveny na pracích F. Bacona, T. Hobbese, J. Locke, Shaftesburyho, B. Mandevilla, A. Smitha, D. Huma nebo J. Benthama. Pevninské etické teorie jsou rozvíjeny především v Nizozemí, Francii a Německu. Moderní etické teorie se ve svém vývoji rozčleňují přibližně do tří velkých skupin – do směrů scientistických, antropologických a systémových.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. S. 217 - 331. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-92-X (brož.).
2. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Etika: [přehled etických teorií]*. Vyd. 4., upr. Praha: Gaudeamus, 2009. s. 7 – 96. ISBN 978-80-7041-575-7 (brož.).

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyberte si jakéhokoliv představitele filozofické etiky a připravte si podrobnou zprávu o jeho myšlení, názorech a pojetí etiky.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 4:

Morálka a morální regulace chování. Základní morální pojmy a kategorie. Autoregulace chování a morální výchova. Morální ctnosti a problém svědomí.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je seznámit studenty s pojetím osobnosti a morálního jednání, s pojmem morální ctnosti, svědomí, s regulací lidského chování a morální výchovou.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Morálka
- Charakter a jeho utváření
- Morální usuzování a vývoj jeho forem

- Psychologické aspekty morálního usuzování
- Morální ctnosti
- Platónova a Aristotelova koncepce ctností
- Čest a úcta
- Svědomí

Klíčová slova:

morální usuzování – morální ctnosti - svědomí

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Morální vývoj jedince probíhá jako vzestupný proces osamostatňování a zároveň i přebírání odpovědnosti jedincem za prováděné morální volby. Psychologické aspekty vývoje morálního usuzování rozpracovává řada psychologů – Piaget, Erikson, Říčan,... S vývojem morálního usuzování souvisí pojem morálních ctností. Ctností je nazývána péče o charakter, čest a svědomí. Ctnost je chápána jako získaný habitus, který disponuje člověka k určitým mravně hodnotným způsobům jednání. Pojetí svědomí je v etice spojeno s výkonem praktického rozumu, aplikující všeobecný mravní princip (normu, maximum) na určitou konkrétní životní situaci.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. 2., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2001. 42 - 141 s. ISBN 80-200-0917-5.
2. NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 197 – 225. ISBN 80-86898-92-X
3. VACEK, Pavel *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 203s. ISBN 978-80-7435-257-7

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Popište morální vývoj jedince podle Piageta a Eriksona.
2. Vysvětlete pojmy *morální ctnost* (uvedte příklady) a *svědomí*.
3. Zamyslete se nad úlohou rodiny a školy při formování morálního usuzování u dítěte.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 5:

Společnost a mravní normy. Lidská práva, hodnoty ve společnosti, sociální spravedlnost, sociální stát, sociální politika.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je poukázat na etické dimenze života v lidském společenství, na regulaci správného a dobrého v sociálních skupinách, na úlohu hodnoty, solidarity, spravedlnosti a práv. Téma se zamýšlí též nad základními východisky sociálního státu a sociální politiky a jejich etickými kořeny.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Společnost a řád
- Hodnoty ve společnosti
- Dobro, mravnost a norma
- Lidská práva
- Sociální spravedlnost, solidarita
- Sociální stát, sociální politika

Klíčová slova:

společnost – hodnoty – normy – solidarita – spravedlnost – sociální stát

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Život v lidské společnosti je spojen se vzájemnou dělbu práce a s tím vznikající solidaritou. Tím je také fungování lidské společnosti do určité míry závislé na mravnosti a dobru, které sdílejí jeho příslušníci. Nutnou podmínkou lidsky

důstojného a funkčního soužití ve všech sférách společnosti je přechod od subjektivní morality, tedy rozlišování mezi morálně dobrým (tj. tím, co se shoduje se svědomím) a zlým (co je v rozporu se svědomím), k mravnosti, což je schopnost rozlišovat mezi mravným (tj. odpovídajícím normě a mravům) a nemravným (v rozporu s normou a mravy). Je třeba, aby společenské normy a mravy byly respektovány svědomím člověka. Každá společnost existuje také díky jistému minimu mravní identity. Při jednání lidí lze právem očekávat lidskost, humanitu. Humanita se stává nezbytnou podmínkou mravnosti, v takové situaci je člověk schopen respektovat normy i ve svém svědomí. Normy uspokojují potřebu orientace člověka ve světě, neboť dávají určitý obecně závazný řád. Z praktického hlediska je důležité rozlišit normy mravní a právní. Podle T. G. Masaryka je zákon etické minimum, zatímco morálka etické maximum. V současných společnostech založených na myšlence sociálního státu je postavení člověka ve společnosti chráněno různými právními dokumenty, např. Listinou lidských práv a svobod a dalšími zákony. V nich jsou definována práva každého jedince. Také v oblasti sociální politiky je v principu přijímána řada etických postojů, které vycházejí ze současné kultury a filozofie.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. s. 40 – 51. ISBN 80-7254-329-6.
2. KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. s. 25 - 39 Studijní texty; sv. 33. ISBN 80-86429-35-0.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pročtete si Listinu lidských práv a svobod a definujte základní mravní normy, které se v ní objevují.
2. Objasněte, na jakých hodnotách je postavena současná evropská společnost. Odkud tyto hodnoty pocházejí a jak se mění?
3. Vysvětlete, které základní morální hodnoty jsou pilířem tzv. sociálního státu.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 6:

Morálka a právo, etické kodexy v lidských společnostech. Význam etického kodexu v praxi, diskuse nad etickými kodexy.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma nastiňuje problém regulace lidského chování prostřednictvím morálky a práva. Zaměřuje se i na vliv veřejného mínění na proměny morálky, na postmoderní problémy související s morálkou a právem a nad úlohou etických kodexů v současnosti.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Postmoderní společnost
- Morálka
- Právo
- Etický kodex
- Příklady etických kodexů

Klíčová slova:

postmoderna – právo - morálka – etický kodex

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Postmoderní společnost je charakterizována pluralitou a variabilitou životních vzorců, způsobů chování, názorů, postojů a hodnot. V této šíři různorodých přístupů je nutné znovu formulovat základní pravidla chování ve společnosti – určité sociální skupině, profesi, atd. Tyto formulace jsou součástí tzv. etických kodexů, které se snaží mravně zavázat jedince k určitému jednání a k souhlasu s v nich vyjasněnými principy.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. AERA. Ethical Standards of the American Educational Research Association. In *Educational Researcher*, 21, 1992, č. 7, s. 23–26. ISSN 0013-189X. Dostupný také z <http://www.aera.net/aboutaera/?id=222>.
2. Etický kodex sociálního pracovníka.
http://www.vkci.cz/soubory/prilohy/67_0_eticky%20kodex%20soc%20pracovniku.pdf
3. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, s. 19 – 40. ISBN 978-0-495-50633-1.
4. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. s. 58 – 74. ISBN 978-80-89271-85-6
5. NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 284 - 298. ISBN 80-86898-92-X
6. PRŮCHA, Jan, ŠVAŘÍČEK, Roman. Etický kodex české pedagogické vědy a výzkumu. In *Pedagogická orientace* 2009, roč. 19, č. 2, s. 89 -105. ISSN 1211 – 4669.
Dostupné též z:
http://www.ped.muni.cz/pedor/archiv/2009/PedOr09_2_EtickýKodexCeskePedagogickeVedy_PruchaSvaricek.pdf
7. SERCOMBE, Howard. *Youth Work Ethics*. London: Sage, 2010. s. 37 – 43, 54 - 64. ISBN 978-1-84787-604-1

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyhledejte v dostupných zdrojích návrhy na etický kodex učitele v ČR.
2. Porovnejte mezi sebou různé etické kodexy a všimněte si jejich podobností a rozdílů.
3. Shrňte z vámi studovaných etických kodexů ta doporučení, která by měla být součástí obecné morálky ve společnosti.
4. Zamyslete se nad tím, z jakého důvodu přináší postmoderní společnost potřebu formulace etických kodexů. – viz též Sercombe, s. 55 - 57

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 7:

**Etika ctnosti, hodnoty a hodnotová etika.
Hodnoty a profesní etika. Hodnoty
v pomáhajících profesích, hodnotové orientace,
typologie hodnot v sociální práci a ve
výchovném procesu.**

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je uvést problematiku ctností jako charakteristik péče o charakter, čest a svědomí, nutných pro život ve společnosti i výkon profese do kontextu s hodnotami, hodnotovými orientacemi a specifickým hodnotami spojenými s pomáhajícími profesemi - sociální a pedagogickou činností. Téma též poukazuje na vztah mezi hodnotami osobními, profesními a hodnotami organizace.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Ctnost
- Hodnoty
- Hierarchie hodnot
- Profesní hodnoty
- Hodnoty organizační a institucionální
- Hodnoty sociálních služeb člověku
- Klíčové hodnoty sociální práce
- Klíčové hodnoty pedagogického pracovníka

Klíčová slova:

ctnost – hodnoty – hodnotové orientace – klíčové profesní hodnoty

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Základem společenského života i výkonu profese je sdílení určitých významů, které jsou také tzv. hodnotové orientace jedince. Na uznávání hodnot a jejich dlouhodobém pěstování je pak založeno pojetí ctností, které patří k etickému profilování jedince. Hodnoty v pomáhajících profesích hrají velmi podstatnou úlohu. Profesní hodnoty, hodnoty organizace a hodnoty osobní však nemusejí být vždy v souladu. Z hlediska vývoje hodnot v pomáhajících profesích se lze opřít o

Reamerovu typologii hodnotových orientací, které mají rozličné stupně trvání. Jsou jimi - paternalistická orientace, orientace na sociální spravedlnost, náboženská orientace, klinická orientace, defenzivní orientace a amoralistická orientace. Gordon pak uvádí základní hodnoty, které jsou důležité pro sociální práce a lze je využít v pomáhajících profesích obecně. Jde o tyto všeobecné principy:

1. Jednotlivec je prvořadým zájmem společnosti.
2. Jednotlivci žijící ve společnosti jsou závislí jeden na druhém.
3. Jednotlivci mají navzájem sociální zodpovědnost.

Rysem demokratické společnosti je naplňování plného potenciálu každého jednotlivce a převzetí sociální zodpovědnosti prostřednictvím aktivní účasti na životě společnosti.

Společnost má zodpovědnost poskytovat možnost k zabránění anebo překonávání překážek bránících této seberealizaci.

Obsáhlou klasifikaci hodnot důležitých pro vykonávání profese sociálního pracovníka vytvořil Levy (1984) a jednotlivé hodnoty (principy) a zařadil do čtyř kategorií: 1. společenské hodnoty, 2. organizační a institucionální hodnoty, 3. profesní hodnoty, 4. hodnoty sociálních služeb člověku.

Etický kodex sociální práce (etický kodex NASW 2008) pracuje s těmito základními hodnotami: služba, sociální spravedlnost, důstojnost a hodnota člověka, důležitost lidských vztahů, integrita, kompetence, respektování odlišností.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, s. 19 – 34, 53 – 58, 112 - 122. ISBN 978-0-495-50633-1.
2. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. s. 75 – 87. ISBN 978-80-89271-85-6
3. NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 214 - 225. ISBN 80-86898-92-X
4. SERCOMBE, Howard. *Youth Work Ethics*. London: Sage, 2010. s. 54 – 64. ISBN 978-1-84787-604-1

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uvedte příklad ze své praxe, kdy se osobní hodnoty, hodnoty profese a hodnoty zaměstnavatelské organizace mohou dostat do konfliktu.
2. Zamyslete se nad tím, s kterými hodnotovými orientacemi jste se setkali při výkonu svého povolání, v praxi v průběhu studia, atd.
3. Která hodnotová orientace (Reamer) je nejbližší vašim osobním hodnotám?
4. Které hodnoty byste označili za klíčové pro vykonávání vaší profese, zaměstnání?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 8:

**Etická zodpovědnost jako součást profese.
Zodpovědnost vůči sobě, profesi, klientům,
kolektivu a společnosti.**

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je nastínit základní dimenze zodpovědnosti, kterou jedinec v pomáhajících profesích přebírá jako součást reprezentace svého povolání. Přitom je zodpovědný nejen vůči klientům, profesi, organizaci, společnosti, ale též sám vůči sobě.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Zodpovědnost
- Zodpovědnost vůči sobě
- Vystupování a chování
- Profesní odbornost a kompetence
- Rozvíjení znalostí a zručnosti
- Zodpovědnost vůči klientům
- Zájem klienta
- Důstojnost, lidská práva a antidiskriminace
- Sebeurčení, spoluúčast a zmocnění
- Profesní hranice
- Komunikace

- Platba za služby
- Přerušování a ukončení služeb
- Etická zodpovědnost vůči kolegům a organizaci
- Zodpovědnost vůči společnosti

Klíčová slova:

rodičovství – otcovství – mateřství – muž – žena – děti v rodině

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Nejúčinnějším nástrojem práce a poradenství v pomáhajících profesích je samotný pracovník. Od profesionálů v oblasti sociální práce či pedagogického působení se očekává, že budou poskytovat služby na nejvyšší odborné úrovni. Součástí zodpovědnosti pracovníků je tak zvyšování odbornosti a kompetencí. Za prvořadé jsou při výkonu profese považovány zájmy dítěte či klienta, nikoliv pracovníků samotných, ani organizací, pro které pracují. Vycházejí přitom z principů lidských práv, které znamenají především zodpovědnost čelit negativní diskriminaci a zodpovědnost přijímat práva na sebeurčení klientů. Pracovníci v pomáhajících profesích však také musejí být schopni odlišovat hranice mezi zodpovědností vůči svým klientům a sami vůči sobě. Rovnováha obou musí být zajištěna např. také supervizí. Další dimenzí zodpovědnosti je též zodpovědnost vůči kolegům i organizaci samotné. Ta může spočívat v pečlivém vedení dokumentace, včasném předávání informací, profesní kolegiálnosti, která však neznamená loajalitu s neprofesionálním chováním kolegů.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, s. 100 -111, 138 - 179. ISBN 978-0-495-50633-1.
2. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. s. 88 – 128. ISBN 978-80-89271-85-6
3. SERCOMBE, Howard. *Youth Work Ethics*. London: Sage, 2010. s. 54 – 64. ISBN 978-1-84787-604-1

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pokuste se načrtnout příklad konfliktu zájmů ve vaší profesi.
2. Pokuste se vymezit rozdíl mezi oprávněnou a neoprávněnou kritikou kolegů či organizace a navrhněte pravidla realizace kritiky při výkonu profese.
3. Uveďte konkrétní příklady zodpovědnosti vůči sobě, které může mít pracovník. Navrhněte konkrétní způsoby kontroly této zodpovědnosti.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 9:

**Etika výzkumu a práce s daty v sociálních vědách
a v práci s klienty.**

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Součástí práce v pomáhajících profesích je velmi často sběr dat, realizace výzkumných šetření či samotná práce s údaji o klientech a jejich zpracování. Přitom je třeba dbát etických zásad jak ve fázi jejich sběru, tak při práci s nimi a při jejich analýze. Téma přibližuje stěžejní momenty spjaté s etickými zásadami v oblasti realizace výzkumu a v práci s daty o klientech.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Fáze výzkumných šetření
- Minimalizace etických rizik v jednotlivých fázích výzkumu
- Kompetence respondenta a informovaný souhlas
- Ochrana důvěrných informací
- Etický kontext kvalitativního rozhovoru
- Uchovávání výzkumného materiálu
- Etika práce s daty o respondentech/klientech
- Zpracování výsledků a jejich publikování
- Etické dimenze hodnotících zpráv, závěrečných výstupů

Klíčová slova:

výzkum v sociálních vědách – etika výzkumu – ochrana dat

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Realizace výzkumu v sociálních vědách a v rámci pomáhajících profesí je specifickou odbornou činností, která vyžaduje zvláštní etickou pozornost. Pracovník, který výzkumu provádí, je zodpovědný za etickou korektnost celého výzkumného procesu. K etické přípravě projektu vždy patří zvážení minimalizace rizik. Cíle a procesy výzkumu musí být v souladu s hodnotami v pomáhajících profesích. Výzkum nelze realizovat bez dobrovolného informovaného souhlasu respondenta, resp. jeho zákonného zástupce. Tento by měl zahrnovat srozumitelné informace o povaze a rozsahu výzkumu, jeho trvání, způsobu využití výsledků, stejně jako o potenciálních rizicích a přínosu pro účastníka výzkumu. Výzkumník by měl ujistit respondenta o tom, že bude zachována anonymita a důvěrnost poskytnutých informací. Výsledky musí odpovídat pravdě, nemohou být výzkumníkem účelně pozměněny, upraveny, zamlčeny, zkresleny nebo vykonstruovány. Ten, kdo má k dispozici důvěrná data od respondentů/informantů musí zabezpečit jejich bezpečné uložení a zamezit přístupu dalších osob k tomuto materiálu.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. AERA. Ethical Standards of the American Educational Research Association. In *Educational Researcher*, 21, 1992, č. 7, s. 23–26. ISSN 0013-189X. Dostupný také z <http://www.aera.net/aboutaera/?id=222>.
2. //www.aera.net/aboutaera/?id=222.
3. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, s. 205 - 211. ISBN 978-0-495-50633-1.
4. IVANOVÁ, Kateřina, ZIELINA, Martin. *Etika pro vědecko-výzkumné pracovníky*. Dostupné z http://www.mvso.cz/Files/WEB/APSYS/42Etika_pro_vedecko-vyzkumne_pracovniky.pdf s. 20 - 30
5. MÁTEL, Andrej. *Etika sociálnej práce*. Vyd. 1. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. s. 129 – 135, 154 - 171. ISBN 978-80-89271-85-6
6. ISBN 978-80-89271-85-6
7. ZITA, Josef. Etické problémy sociálního výzkumu v sociální práci. In *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. s. 270 – 282. ISBN 978-80-7435-037-5
8. ONDRUŠKOVÁ, Elena. Etické otázky výzkumu v sociální práci. In *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. s. 262 – 269. ISBN 978-80-7435-037-5

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Klíčovou etickou hodnotou výzkumu je pravdivost. Vysvětlete, jakým způsobem se tato hodnota realizuje v jednotlivých fázích výzkumu.
2. Vysvětlete na konkrétním příkladu přípravy výzkumného projektu, jakým způsobem je možné minimalizovat jeho etická rizika.
3. Jak se ve výzkumu zajišťuje důvěrnost informací a kdy se od respondentů vyžaduje informovaná souhlas?
4. Jakým způsobem lze v kvalitativním výzkumu zabezpečit anonymitu informantů?
5. Navrhněte, jaké možnosti zabezpečení dat může výzkumník/pracovník s daty využít?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 10:

Etická rozhodnutí, etické principy. Etická dilemata a možnosti jejich řešení.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je uvést posluchače do teorie tvorby etických rozhodnutí, do jejich filozofických a psychologických souvislostí, do různorodých přístupů k etickému rozhodování, do samotného procesu rozhodování a nástrojů, které lze při něm využít.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Základy pro etické rozhodování
- Etický relativismus
- Etický absolutismus
- Současné přístupy k etickému rozhodování
- Klinický pragmatismus
- Humanistická etika
- Náboženská etika
- Feministická etika
- Etika péče
- Etika ctnosti
- Deontologická etika
- Etika následků
- Nástroje a proces etického rozhodování
- Mřížka etického hodnocení a její aplikace
- Ochrana práv klienta a jeho dobro
- Ochrana zájmů společnosti
- Princip nejmenšího zla
- Výkonnost a efektivita
- Využití tabulky etických principů

Klíčová slova:

etické rozhodování – teorie – praxe - nástroje

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Každý pracovník v pomáhajících profesích se pohybuje v situacích, kdy má činit etická rozhodnutí. Často je konfrontován s etickými dilematy a ta jej nutí dělat rozhodnutí, k nimž se musí před akcí rozhodnout. Podle Isersona (1986) si jedinec klade před rozhodnutím tři hlavní otázky: Byl bych ochoten se rozhodnout pro stejné řešení, i kdybych byl na místě toho druhého? Byl bych ochoten provést takové řešení za stejných okolností? Umím vysvětlit a ospravedlnit svoje rozhodnutí druhým? Inspirací pro různé způsoby uvažování při etickém rozhodování mohou být teorie, které ukazují různé způsoby uvažování.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, s. 42 - 74. ISBN 978-0-495-50633-1.
2. KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. s. 117 – 172. Studijní texty; sv. 33. ISBN 80-86429-35-0.

3. SERCOMBE, Howard. *Youth Work Ethics*. London: Sage, 2010. s. 37 - 53. ISBN 978-1-84787-604-1

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyberte si některý z filozofických přístupů k etickému rozhodování a vysvětlete jeho principy, pozitiva a slabá místa.
2. Popište způsob uvažování při etickém rozhodování podle *ethical principles screen* (EPS).

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 11:

Příklady eticky orientovaných situací v pomáhajících profesích – důstojnost, soukromí, práva klienta, informovaný souhlas, hodnoty klienta versus hodnoty pracovníka, profesní vztah a jeho limity, úcta k životu, ...

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je rozvinout diskusi nad aktuálními dilematy v pomáhajících profesích. Téma rozvíjí oblast důstojnosti a práv jedince/klienta/dítěte, jeho soukromí, informovaného souhlasu, hodnot, vztahu s klientem, diskrétnosti, svobody, práva na informace, moci a závislosti ve vztahu s klientem, profesních hranic a rolí, korupce, rovnosti a spravedlnosti a dalších.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Eticky orientované situace v profesní praxi
- Důstojnost a práva klienta
- Soukromí
- Informovaný souhlas
- Moc a rovnost
- Hodnotová neutralita a vnucování hodnot
- Vztah s klientem – závislost, pravda, limity vztahu, vliv věku a pohlaví, ...
- Vztahy s klienty z různých skupin
- Svoboda a autonomie klienta
- Diskrétnost a práce s informacemi
- Korupce a zneužití postavení či informací
- Diskriminace

Klíčová slova:

etika v praxi – klient – pracovník – etická dilemata

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

V procesu práce s klienty se odborník působící v pomáhajících profesích neustále dostává do situací, které mají svůj etický kontext, a je třeba, aby je jako eticky orientované situace vyhodnocoval, event. řešil. První otázkou, s níž se musí vyrovnávat, je otázka, kdo je ten druhý (klient, dítě, student, ...), jaký je můj vztah k němu a jaká jsou jeho i moje práva a povinnosti. Často řeší pracovník otázku soukromí klienta a práva na vstup do něho. Musí vyhodnocovat informace o tom, jakou míru autonomie je třeba klientovi ponechat a do jaké míry má klienta vést/ovlivňovat. Velmi často musí řešit otázku informovaného souhlasu a rozhodování klienta, jeho svobody a samostatného rozhodování. Do kontrastu se též mohou dostávat hodnotové orientace klienta a pracovníka a pracovník řeší otázku hodnotové neutrality ve vztahu ke klientovi a jeho chování. Při dlouhodobějším kontaktu s klientem také pracovník řeší limity tohoto vztahu, jeho dimenze, otázku závislosti (na pracovníkovi, event. i na klientovi), otázku moci a rovnováhy ve vztahu, vztah mezi pohlavími či vytvoření specifických rolí a vztahů mezi oběma subjekty. Při pohybu v terénu se též může setkat se specifickými potřebami a etickými souvislostmi práce s klienty z různých skupin (etnických, náboženských, sociálních, ...), otázkami diskriminace a rovnosti v přístupu ke klientům z různého prostředí. Specifickou oblastí je pak otázka diskrétnosti a práce s informacemi ve vztahu s klienty. Zodpovědnost vůči klientům, profesi i sobě prokazuje pak pracovník také v oblasti eliminace korupce či zneužití svého postavení.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. BENDOVIÁ, Petra. Etické aspekty speciálněpedagogické intervence realizované v poradenských zařízeních. In *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. s. 168 – 174. ISBN 978-80-7435-037-5
2. DOLGOFF, Ralph - LOEWENBERG, Frank M - HARRINGTON, Donna. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. Belmont: Thomson Brooks/Cole, c2009 [sic]. x, s. 75 - 198. ISBN 978-0-495-50633-1.
3. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. s. 112 - 188. ISBN 80-7254-329-6.
4. KOTRČOVÁ, Světluše. VRBICKÁ, Jan. Ukázka možných etických dilemat v praxi sociální práce s rodinou. In *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. s. 83 – 87. ISBN 978-80-7435-037-5
5. KVĚTENSKÁ, Daniela. Dilemata v práci s dítětem v ohrožení. In *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. s. 182 – 185. ISBN 978-80-7435-037-5
6. SERCOMBE, Howard. *Youth Work Ethics*. London: Sage, 2010. s. 65 - 158. ISBN 978-1-84787-604-1

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyberte si jedno z následujících témat, která se mohou týkat etického rozměru práce s klienty/děťmi v sociální či pedagogické práci a zpracujte rozbor a zamýšlení nad ním v konkrétní situaci z vaší praxe.
  - Důstojnost klienta/dítěte
  - Právo na soukromí a vstup do soukromí klienta/dítěte
  - Informovaný souhlas
  - Moc a rovnost ve vztahu s klientem
  - Problémy s hodnotovou neutralitou při práci s různými skupinami klientů
  - Hodnocení a vnucování hodnot klientům
  - Závislost ve vztahu s klientem
  - Právo na pravdu a informace klienta
  - Vliv pohlaví ve vztahu s klientem, intimní vztahy, přátelství versus profese
  - Problémů vztahů s klienty z různých skupin
  - Svoboda a autonomie klienta – právo na rozhodování klienta
  - Diskrétnost a práce s informacemi
  - Korupce a zneužití postavení či informací
  - Diskriminace v pomáhajících profesích

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 12:

Etické problémy a dilemata v praxi.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je rozvinout diskusi nad současnými etickými problémy a dilematy, s nimiž se studenti setkávají /budou setkávat v pomáhajících profesích. Na začátku semestru jsou studenti vyzváni, aby ze své praxe připravili příklady/kazuistiky s eticky spornými otázkami. Vytvoří se tak soubor příkladů, které studenti budou v rámci výuky a samostatné práce zpracovávat. Úkolem studentů je zaujmout stanovisko k problému z hlediska etických teorií (nastínit možný pohled různých etických přístupů), rozebrat problém z různých hledisek, využít nástroje k etickému rozhodování a zaujmout stanovisko k možným řešením problému. Student využije ke zpracování úkolu dostupné zdroje a prokáže schopnost aplikovat etické principy a etické myšlení v praxi.

Způsob výuky:

Téma je otevřeno částečně v rámci výuky a doplněno samostatnou prací studentů.

ZÁKLADNÍ TEMATICKÉ OKRUHY

- Etický problém
- Řešení eticky sporných situací
- Etické rozhodování
- Příklady etických dilemat z praxe

Klíčová slova:

etický problém – etické myšlení – etické rozhodování

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Etika: [přehled etických teorií]*. Vyd. 4., upr. Praha: Gaudeamus, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7041-575-7 (brož.).
2. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. 4. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 54 s. ISBN 978-80-7041-309-8.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Provedte rozbor vybraného etického problému z praxe z hlediska etických teorií (nastiňte možný pohled různých etických přístupů), analyzujte problém z různých hledisek, využijte nástroje k etickému rozhodování (EPS) a zaujměte stanovisko k možným řešením problému. Využijte ke zpracování úkolu dostupné zdroje (právní dokumenty, obdobné kazuistiky, publikace k etickým teoriím, ...) a aplikujte poznané etické principy a etické myšlení v praxi.

Prostor pro odpovědi:

SEZNAM POŽADAVKŮ K ABSOLVOVÁNÍ PŘEDMĚTU

Předmět je ukončen udělením zápočtu. Zápočet je udělen za zpracování seminární práce v rozsahu 6 – 8 stran textu. Jde o úkol zadaný u tématu č. 12, který student odevzdává v elektronické podobě vyučující v průběhu zkouškového období. Na zpracovaném úkolu se hodnotí podrobnost prováděné analýzy problému, využití nástrojů k etickému rozhodování a zasazení problému do kontextu etických teorií.